

Зарубіжні авторські зібрання

Моріс Леблан

АРСЕН ЛЮПЕН
ПРОТИ
ХЕРЛОКА ШОЛМСА

Харків
«ФОЛІО»
2022

Перша частина
БІЛЯВА ДАМА

Розділ 1

НОМЕР 514, СЕРІЯ 23

8 грудня минулого року месьє Жербуа, учитель математики у Версальському ліцеї, розкопав у звалищі лахмітника невеликий секретер з червоного дерева, що сподобався йому безліччю своїх шухлядок.

«Саме те, що треба на день народження Сюзанни», — подумав він.

І оскільки він примудрявся, в міру своїх скромних фінансових можливостей, робити приємне дочці, він поторгувався і виклав за покупку шістдесят п'ять франків.

Коли він уже диктував свою адресу, незнайомий молодик елегантної зовнішності, який уже нишпорив тут по всіх кутках, помітив секретер і спитав:

— Скільки?

— Вже продано, — відповів торговець.

— А-а!... Очевидно, цьому панові?

Месьє Жербуа чемно вклонився і, цілком щасливий тим, що придбав предмет, яким зацікавився хтось із йому подібних, пішов.

Та не встиг він зробити й десять кроків вулицею, як його наздогнав той молодий чоловік і, тримаючи капелюха в руці, із вишуканою люб'язністю звернувся до нього:

— Дуже прошу вибачити мені, месьє... Я хотів би поставити вам дещо нескромне запитання... Ви шукали саме цей секретер, а не щось інше?

— Ні. Я шукав вживані ваги для певних фізичних дослідів.

— Отже, ви не надто їм дорожитимете?

— Він мені потрібний, ось і все.

— Можливо, тому, що він старий?

— Тому, що він зручний.

— То, може, ви б погодилися обміняти його на так само зручний секретер, але в кращому стані?

— Цей теж у гарному стані, і я не бачу потреби мінятися.

— Однак...

Месьє Жербуа легко дратується, і характер у нього недовірливий. Він сухо відповів:

— Прошу вас, месьє, не наполягайте.

Незнайомець закрив йому шлях.

— Я не знаю, скільки ви за це заплатили, месьє... Пропоную вам удвічі більше.

— Ні.

— А як утричі?

— Годі вже, — нетерпляче вигукнув учитель, — я не продаватиму вже придбану річ.

Чоловік пронизав його таким твердим поглядом, що месьє Жербуа вже важко буде його забути, потім мовчки повернувся і пішов геть.

За годину секретер уже занесли в будиночок на дорозі до Вірофле, де мешкав учитель. Він покликав дочку.

— Це для тебе, Сюзанно, якщо, звичайно, він тобі подобається.

Сюзанна була гарненьким створінням, лагідною дівчиною зі щасливим виразом обличчя.

Вона кинулася на шию батькові й так радісно поцілувала його, наче він приніс їй королівський подарунок.

Увечері, занісши разом зі своєю бонною Ортанс секретер до своєї кімнати, вона протерла шухлядки і акуратно розклала в них свої папери, коробочки з конвертами, листи, колекції поштових листівок та ще кілька дрібненьких сувенірів, які вона зберігала на згадку про свого кузена Філіпа.

Наступного дня о пів на восьму месьє Жербуа пішов до ліцею. О десятій, за вже сталою звичкою, Сюзанна чекала на нього біля школи, і для нього було великою радістю бачити на тротуарі навпроти її граційну фігурку й дитячу посмішку.

Вони разом рушили додому.

— Як тобі секретер?

— Просто диво! Ми з Ортанс начистили мідні ручки, і тепер вони наче золоті.

— Отже, ти задоволена?

— Ще й як! Я й не знаю вже, як я досі обходилася без нього.

Вони пройшли садочком перед будинком. Месьє Жербуа запропонував:

— Може, помилуємось ним до сніданку?

— Авжеж! Чудова ідея.

Вона увійшла до будинку першою, але на порозі своєї кімнати раптом закричала від страху.

— Що з тобою? — несміливо промовив месьє Жербуа.

Він зайшов у кімнату слідом за нею. Секретера там не було.

...Слідчого здивувала дивовижна простота дій злочинця. Поки Сюзанни не було, а бонна подалася на ринок, якийсь розсильний із бляхою на грудях (сусіди її помітили) зупинився зі своїм візком перед садочком і двічі подзвонив у хвіртку. Сусіди не знали, що бонна вже була вийшла, тож нічого не запідозрили, і той чоловік зробив свою справу більш ніж спокійно.

І ще цікаво: жодна шафа не була зламана, жодного годинника не торкнулися. Більше того: гаманець Сюзанни, залишений нею на секретері, лежав тепер на сусідньому столі з усіма золотими монетами, що в ньому були. Мотив крадіжки був, отже, абсолютно ясний, і через це сама вона видавалася тим більше незрозумілою, адже навіть було наражати себе на такий ризик заради настільки незначної здобичі?

Єдиною зачіпкою, яку міг надати вчитель, був інцидент, що стався з ним напередодні.

— Почувши мою відмову, той молодий чоловік одразу виявив дуже велику досаду, і мені здалося, що в його вигляді проглянула загроза щодо мене.

Все це було дуже розпливчате. Розпитали торговця. Він не знав жодного з цих двох панів. Щодо секретера, то він купив його за сорок франків у Шеврезі на розпродажу майна після смерті власника і вважав, що перепродав його за достойну ціну. Подальше розслідування не дало нічого нового.

Але месье Жербуа був переконаний, що він зазнав величезної шкоди. Можливо, в подвійному дні однієї з шухляд був захований великий капітал, і саме з цієї причини той молодик, що, очевидно, знав про цю схованку, вдався до таких зухвалих дій.

— Бідолашний мій татусю, що б ми робили з тим багатством? — сумно повторювала Сюзанна.

— Що б ми з ним робили? Та з таким посагом ти могла б претендувати на найвигідніший шлюб!

Сюзанна, чії амбіції обмежувалися кузеном Філіпом, і це була жалюгідна партія, гірко зітхала. І в маленькому версальському будиночку життя продовжувалося: вже не таке веселе та бестурботне, бо було затьмарене прикростями й розчаруваннями.

Минули два місяці. І раптом, одна за одною, найсерйозніші події, непередбачена низка щасливих удач, а потім і катастроф!

Першого лютого о пів на шосту месьє Жербуа повернувся додому з вечірньою газетою в руці, сів за стіл, надягнув окуляри і почав читати. Політика його не цікавила, і він перегорнув сторінку. Його увагу одразу привернула стаття під назвою:

«Третій тираж лотереї Асоціації преси.

Виграш у мільйон випав на номер 514, серія 23...».

Газета вислизнула в нього з рук. Стіни перед його очима захиталися, і його серце перестало битися. Номер 514, серія 23, був його номер!

Він купив його випадково, щоб прислужитися знайомому, бо сам ніколи не вірив у подарунки долі, і ось на тобі: він виграв!

Він притьмом дістав свого записника. Номер 514, серія 23, було чітко записано для пам'яті на звороті обкладинки. А де білет?

Він кинувся в свій кабінет по коробку з конвертами, куди ще тоді вклав дорогоцінний білет, і вже на порозі застиг наче вкопаний, знову захитався, і серце його болісно стислося: коробки з конвертами не було на місці. А ще страшніше було те, що, як він раптом усвідомив, її не було там уже кілька тижнів! Кілька тижнів він не бачив її перед собою на столі, коли перевіряв домашні завдання своїх учнів!

Почулися кроки по садовому гравію... Він гукнув :

— Сюзанно! Сюзанно!

Вона поверталася з міста. Поспіхом переступила поріг. Він промимрив задушеним голосом:

— Сюзанно... коробка... коробка з конвертами?...

— Яка коробка?

— Та, що з Лувра... я приніс її колись у вихідний... вона стояла в мене тут на столі.

— Але ж, тату, згадай... ми її разом прибрали...
— Коли?
— Того вечора... ну, ти знаєш... напередодні того випадку...

— Куди прибрали?... кажи... ти мене вб'єш...

— Куди?... у секретер.

— У секретер, який у нас вкрали?

— Так.

— У секретер! І його в нас украли!

Він повторював ці слова майже пошепки, відчуваючи, як у душі зростає жах.

Потім він узяв її за руку і вимовив іще тихіше:

— Там був мільйон, доню...

— О! Тату, чому ти мені не сказав? — наївно прошепотіла вона.

— Мільйон! — повторив він. — То був виграшний білет лотереї преси.

Катастрофа, що сталася, душила їх своїм тягарем, і вони довго мовчали, не наважуючись подати один одному хоч слово.

Нарешті Сюзанна насмілилась:

— Але ж, тату, тобі все одно заплатять.

— Хіба? Чим я доведу?

— Це потрібно якось підтвердити?

— Авжеж, чорт забирай!

— І в тебе немає доказів?

— Є один.

— Значить, усе гаразд?

— Він був у коробці.

— У тій коробці, що зникла?

— Так. І тепер гроші отримає той негідник.

— Але ж це буде жахливо! А ти можеш це якось опростувати, тату?

— Хіба ж я знаю! Хіба можна знати! Той чоловік, ма-
буть, дуже сильний! Він має стільки можливостей! Досить
згадати... історію з твоїм секретером...

У припливі енергії він підвівся і тупнув ногою:

— Але ж ні, дзуськи, він не отримає цей мільйон, не от-
римає! Чому він має його отримати? Хоч який він там лов-
кий, він не зможе нічого вдіяти. Якщо він прийде за вигра-
шем, його пов'яжуть. О! Ми ще побачимо, хлопче!

— Ти знайшов якийсь спосіб, тату?

— Спосіб захищати наші права, до кінця, хай там що
буде! І ми переможемо! Мільйон мій, і я його отримаю!
За кілька хвилин він надіслав телеграму:

«Керуючому банку Креді Фонсьє,
Париж, вулиця Капуцинів.

Я є власником номеру 514, серія 23, опротестую всіма
законними способами будь-які спроби інших осіб отри-
мати виграш.

Жербуа».

Майже одночасно банк отримав ще одну депешу:

«Маю білет номер 514, серія 23. Арсен Люпен».

Щоразу як я беруся за розповідь про ту чи іншу з незлі-
ченних пригод, з яких складається життя Арсена Люпена,
я відчуваю невідоме збентеження, настільки мені здаєть-
ся, що найбанальнішу з цих авантур знають всі, хто мене
читатимуть. І справді, немає жодного вчинку нашого «на-
ціонального злодія», як його так красиво назвали, який не
наробив би надзвичайного розголосу, жодного кроку, який
не вивчали б під усіма кутами, жодної дії, яку б не коменту-
вали з такою ряснотою подробиць, які зазвичай тримають
для опису геройських подвигів.

Хто не знає, зокрема, дивну історію «Білявої дами» з її
цікавими епізодами, які репортери озаглавлювали вели-

кими літерами: «Номер 514, серія 23»... «Злочин на вулиці Анрі-Мартен!»... «Синій діамант!»... Скільки галасу навколо роботи знаменитого англійського детектива Херлока Шолмса! Яка гарячка після кожного з поворотів у дуелі цих двох великих художників! І який гвалт на бульварах того дня, коли вуличні продавці газет горланили «Арешт Арсена Люпена!»

Пробаченням мені буде те, що я підкидаю щось нове: я подаю розгадку. Навколо цих пригод завжди залишається якась тінь: я її розсіюю. Я поновлюю прочитані й перечитані статті, я переписую старі інтерв'ю: але я все це узгоджую, впорядковую і підпорядковую чистій правді. Співробітником собі я взяв Арсена Люпена з його невичерпною поблажливістю до мене. А ще мені допомагає в цьому незрівнянний Вілсон — друг і довірена особа Шолмса.

Всі пам'ятають, скільки сміху було після публікації обох тих депеш. Саме лише ім'я Арсена Люпена було запорукою непередбаченого, обіцянкою розваги для публіки. А публікою був весь світ.

Банк одразу вдався до розшуків, і дізнався, що білет номер 514, серія 23, був виданий через версальську філію банку «Креді Ліонне» майорові артилерії Бессі. Але майор помер внаслідок невдалого падіння з коня. Зі слів його товаришів стало відомо, що за якийсь час до смерті він уступив білет другові.

— Цей друг — я, — стверджував месьє Жербуа.

— Ви маєте це довести, — зауважив керуючий банку.

— Я маю це довести? Легко. Двадцять людей підтвердять вам, що я підтримував із майором дружні стосунки, і ми зустрічалися в кафе на Плас-д'Арм. Саме там, маючи на меті виручити його в скруті, я купив у нього цей білет за двадцять франків.

— А свідки цього продажу у вас є?

— Немає.

ЗМІСТ

Перша частина. БІЛЯВА ДАМА	3
Розділ 1. Номер 514, серія 23	3
Розділ 2. Синій діамант	32
Розділ 3. Херлок Шолмс розпочинає бойові дії	57
Розділ 4. Неясні проблиски в п'їтьмі	83
Розділ 5. Викрадення	105
Розділ 6. Другий арешт Арсена Люпена	131
Другий епізод. ЄВРЕЙСЬКА ЛАМПА	158
Розділ 1	158
Розділ 2	188